

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

Articul. V. De Relatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

ARTICULUS V.

De Relatione.

ENTIA alia sunt absoluta, respectiva seu relativa alia. *Absoluta* dicuntur illa, quæ soluta sunt ab aliis entibus, sive quæ sistunt in se, quin dicant ordinem seu connexionem ad aliud extra se, ut *Homo, Deus.* *Respectiva* sunt, quæ talem ordinem ad aliud dicunt. Alii hanc inter ejusmodi entia differentiam assignant; quod nimirum in explicatione entis absoluti non necessariò fiat mentio alterius, ut patet in voce *Homo.* Econtrà in explicatione termini relativi necessariò fit mentio alterius, idque *in obliquo.* Sic Pater est, qui genuit filium. Nihil tamen obstat, quominus idem diversimodè consideratum, & absolutum, & respectivum esse possit. De absolutis pluribus agit *Physica*; de relativis alii agunt in *Metaphysica.* Verùm cum usus termini relativi non in *Metaphysica* solùm, *Physica*, ac *Theologia*, sed etiam in *Logica* frequentissimus sit, ea, quæ ad *Relationem* spectant, fusiùs & distinctius hìc explicabo. Sit itaque

§. I.

Quid & quotuplex sit Relatio?

404. *Dico 1.* Relativum est concreterum metaphysicum, dicens in recto *Rem habentem*, in obliquo *Relationem*, quæ est abstractum, sive forma relativi. Est autem *Relatio Ordo*, sive
respe-

respectus, sive habitudo unius ad aliud. Desumitur hoc ex Aristotele, qui lib. de Prædicamentis cap. 3. apud Sylv. Maurum, relativa sic definit: *Ad aliquid verò talia dicuntur, quæcunque hæc ipsa, quæ sunt, aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterum.* Concurrunt autem ad relationem potissimum tria, quæ diligenter observanda sunt: nimirum *Fundamentum, Terminus, Ratio fundandi.* *Fundamentum, vel Relatum, vel Respiciens* est id, quod dicit ordinem, sive quod refertur ad aliud, & *Aliud* non sumendo strictè pro diversitate naturæ, sed latè pro distincto. *Terminus* est illud aliud, ad quod dicitur ordo, sive ad quod fundamentum refertur. *Ratio fundandi* est id, propter quod fundamentum refertur ad terminum. Est autem ratio fundandi relationum potissimum triplex. *Prima* est *Unitas, & numerus.* *Secunda* est *Actio, & Passio.* *Tertia* est *Mensura, & mensurabile.* *Unitas substantiæ* fundat relationem identitatis inter genus, & speciem, speciem inter, & individua. *Unitas quantitatis* fundat relationem æqualitatis. *Unitas qualitatis* relationem similitudinis. *Unitas loci* relationem indistantiæ. *Numerus* econtrà significat disconvenientiam: Hæc *in substantiis* fundat relationem diversitatis genericæ, vel specificæ; *in qualitate* relationem dissimilitudinis; *in quantitate* relationem inæqualitatis; *in loco* relationem distantiae. *Actio & Passio* fundant relationem causæ ad effectum, & vicissim. *Mensura & Mensurabile*

rabile fundant relationem actûs ad objectum, & vicissim. Prætereà hic observes, quòd fundamentum, si secundùm se spectetur, sine ratione fundandi, dicatur *remotum*; si autem sumatur cum illa, appelletur *proximum*. Item terminus sumitur *materialiter* tantùm si præcisè spectetur ejus entitas sine ratione terminandi. *Formaliter* sumitur, si cum ratione terminandi accipiatur.

405. Dico 2. Relatio dividitur primò in realem, & rationis. *Realis* est, quæ in ipsis rebus reperitur, independenter àb intellectu; ut relatio Patris ad filium. *Rationis* est, quæ datur dependenter ab intellectu; talis est relatio universalis ad inferiora, subjecti ad prædicatum &c. *Realem* alii relationem secundùm esse appellant; *Rationis* verò vocant relationem secundùm dici. Vocatur etiam relatio secundùm dici, quando respectus ipso nomine non importatur, vel quando nomen non est primò impositum ad significandum respectum, sed rationem absolutam, talem relationem dicit *scientia ad scibile* &c. Ita Alensis, & alii. Dividitur secundò in relationem *Æquiparantiæ*, & *Disquiparantiæ*. *Relatio Æquiparantiæ* est, quando *Correlativa*, i. e. fundamentum & terminus, habent similia nomina; talis est inter duo alba, inter duos fratres &c. *Relatio Disquiparantiæ* est, quando *Correlativa* diversis nominibus exprimentur; talis est relatio Patris ad filium, Principis ad subditos &c. Dividitur tertio in mutuatam, & non mutuatam. *Mutua* est inter
ea,

ea, quæ se mutuò respiciunt; sic Magister respicit discipulum, & discipulus Magistrum. *Non mutua* dicitur, quando unum respicit alterum, sed non vicissim respicitur; talis juxta Patronos suos est visionem inter & rem visam, quam visio transcendentaliter respicit, hæc autem non respicitur transcendentaliter à re Visa. Dividitur *quartò* in prædicamentalem, & transcendentallem. *Prædicamentalis* est, quæ est contingens, & accidentalis fundamento, v. g. relatio similitudinis in muro albo A. ad murum B. dicitur prædicamentalis, quia speciale relationis prædicamentum constituit. De hac plura §. sequenti. *Transcendentalis* est, quæ ipsis rebus realiter est identificata, & necessariam cum essentia habet connexionem, ita, ut res sine illa poni non possit. Talis est inter creaturam, & creatorem. Dicitur transcendentalis, eoquòd prædicamenta omnia transcendat, conveniatque omni rei; hoc ipso enim, quòd aliquid sit accidens refertur transcendentaliter ad subjectum, quòd sit substantia creata transcendentaliter refertur ad Deum, ut creatorem. Adeoque omne ens etiam absolutum sub termino respectivo transcendentaliter respectivum est.

406. *Obj.* Relatio transcendentalis dicitur essentialis fundamento, quia fundamentum per suam entitatem refertur ad terminum, & quod sit fundamento identificata; sed hæc conveniunt quoque relationi prædicamentali; ergo. *R. D. maj.* Quia fundamentum refertur per suam entitatem, i. e. per suam exigentiam in-

trinfecam fuorum prædicatorum essentialium,
 & quòd fit fundamento identificata simplici-
 ter. C. quia fundamentum refertur per fuam
 entitatem, h. e. non quidem per aliquid aliud
 àb illa entitate realiter diftinctum, non tamen
 per intrinfecam prædicatorum exigentiam, &
 quòd fit fundamento identificata tantum fecun-
 dum quid, & ut fundamentum eft aliquid ac-
 cidentaliter refpectivum. N. Hæc ultima con-
 veniunt relationi prædicamentali, priora au-
 tem relationi transcendentali. *Si ais.* Refpectus
 nequit efle de effentia alicujus abfoluti; ergo
 non datur relatio transcendentalis. *R. D. ant.*
 Refpectus prædicamentalis. C. transcendenta-
 lis. N. Ratio hujus diftinctionis ex præce-
 dente refponfione ad objectionem defumi po-
 teft. *Inst. 1.* Quodlibet abfolutum concipi po-
 teft fine relatione; ergo hæc non eft de effen-
 tia abfoluti. *R. D. ant.* Sine relatione prædi-
 camentali. C. fine transcendentali. N. *Inst. 2.*
 Relativum & abfolutum non conveniunt in ra-
 tionibus formalibus; ergo. *R. D. ant.* Rela-
 tivum Categoricum, five prædicamentale, &
 abfolutum non conveniunt &c. C. Relativum
 transcendentalè &c. N. *Si inferas.* Ergo alia
 prædicamenta ad prædicamentum relationis
 revocanda funt. *R. N. Illat.* Nam Ariftote-
 les prædicamentum *ad aliquid* conftituit, ut
 complectatur relativa categoricè, & acciden-
 taliter, non autem relativa transcendentaliter.
 Nec dici propriè poteft, quòd detur prædi-
 camentum relationis transcendentalis, cum
 hæc

hæc per omnia prædicamenta vagetur. *Adverte* prætereà, quòd omnis essentia sit quid absolutum, per tò absolutum excludendo relationem prædicamentalem, non verò transcendentalem, cùm hæc essentialiter connexa sit cum ipsa essentia.

§. II.

In quo physicè consistat Relatio Prædicamentalis?

407. *Nota.* Celebriores circa relationem prædicamentalem physicè spectatam sententiæ sunt ferè sequentes. *Prima* est, quæ tribuitur Thomistis, & aliis nonnullis extra Scholam Thomisticam. Docent hi Authores, quòd relatio physicè accepta sit modus aliquis physicus, realiter fundamento, termino, & rationi fundandi superadditus, per quem fundamentum & terminus de se indifferentia, ad esse relativum determinantur. *Secunda* est eorum, qui contendunt relationem esse complexum ex fundamento proximo & termino tanquam partibus, & intrinsicis constitutivis, ac proptereà *Partialistæ* vocantur. Pro hæc sententia citantur *Arriaga. Ovied. Hurtad. &c.* *Tertia* docet, relationem prædicamentalem consistere in sola, & adæquata ratione fundandi. Complectitur autem ratio fundandi adæquata rationes duas, unam tenentem se ex parte fundamenti, propter quam fundamentum ad terminum refertur, & dicitur propriè ratio fundandi; alteram tenentem se ex parte

termini, & appellatur ratio terminandi. Pro hac sententia stat *Fabri, Sem, de Benedictis, Lingen. &c.* Quarta est Connotatorum, qui cum *Conimbr.* & aliis tuentur, relationem prædicamentalem physicè consistere in fundamento proximo connotante terminum. Hanc & nos amplectemur.

408. *Dico 1.* Relatio non est modus physicus, realiter superadditus extremis. Ita Aristoteles, & D. Thomas. Prior 14. *Metaph. cap. 3.* sic habet: *Quòd autem ad aliquid minimè aliqua substantia, aut ens aliquod sit, signum est, quòd ejus solùm non est generatio, neque corruptio, neque motus: quemadmodum secundum quantum augmentatio, & diminutio, secundum quale alteratio, secundum locum latitudo, secundum substantiam simplex generatio, & corruptio, at secundum ad aliquid minimè.* Ex quo textu sic arguo: Si relatio non est ens, si nec generetur, nec corrumpatur, nec habeat motum; quomodo modus physicus esse potest, extremis realiter superadditus, & ab iis realiter distinctus? 11. *Metaphys. cap. 12.* cur ad relationem non detur motus, hanc assignat rationem: *Etenim altero mutato (nimirum termino) verificatur, alterum nullatenus mutatum, nimirum fundamentum.* Quod apertè contra hosce Modistas pugnat, juxta quos per receptionem modi antea non habiti fundamentum intrinsecè mutatur. D. Thomas. *Opusc. 48. de Relatione. cap. 2.* ita ait: *Similitudo Sortis non est aliqua res in Sorte alia ab ipsa albedine; sed solùm est ipsa*

ipsa albedo, ut se habet ad albedinem Platonis....
Si enim similitudo adderet supra albedinem Sor-
tis aliquam rem, nullo modo posset aliquis fieri
alicui similis, sine sui mutatione. &c. Respon-
 dent quidem Thomistæ, textum hunc non
Angelici, sed Anglici Doctoris esse, vel D.
 Thomam mentem suam postea mutasse; quan-
 tum verò roboris ac momenti responsio ista
 habeat, alii dijudicent: Certè *Sylv. Soncin. Ja-*
vell. Bannez, & alii Thomistæ, quos citat Gal-
lego, alias de relatione sententias, ut genui-
nas D. Thomæ defendunt. Probatum etiam
conclusio rationibus. 1. Tales modi essent su-
 perflui, cum secluso tali modo duo alba sint
 formaliter alba, & sibi similia; similia enim
 sunt, quorum qualitas est una. 2. Tales mo-
 di physici deberent habere causam sui produ-
 ctivam; sed, quæso, quænam illa? quis ad
 unius cicadæ saltum innumeros novarum rela-
 tionum modos producit? *Vide etiam dicta*
 n. 140.

409. *Obj. 1.* Relatio separatur realiter à
 fundamento; ergo realiter ab eo distinguitur.
R. D. ant. Separatur propriè physicè, *per ces-*
sationem alicujus intrinseci. N. Impropriè, de-
 nominativè, & *per cessationem alicujus extrin-*
seci. C. h. e. Cessat fundamentum, v. g. Paries
 albus A, esse simile, si destruitur terminus, ni-
 mirum Paries albus B, qui est extrinsecus fun-
 damento. *Inst. 1.* Relatio est verum accidens;
 sed verum accidens physicè separatur à subje-
 cto; ergo & relatio à fundamento. *R. D. maj.*
 Est

Est

Est verum accidens physicum. N. Metaphysicum. C. D. *etiam min.* Sed accidens physicum physicè separatur à subjecto. C. Metaphysicum. N. Idem dic ad sequentia argumenta: 1. Relatio superadditur subjecto. 2. Distinguitur à subjecto. 3. Dependet à subjecto, & perficit subjectum. Nimirum superadditur subjecto, distinguitur, dependet à subjecto, perficit subjectum *physicè*. N. *Metaphysicè*, utpote accidens metaphysicum sola ratione distinctum. C. *Inst.* 2. Relatio advenit fundamento; quia cum terminus physicè producitur, etiam fundamento advenit similitudo; R. D. Relatio *entitativè* spectata advenit fundamento. N. *denominativè* sumpta. C. Relatio *entitativè* spectata est ipsum fundamentum, quod tamen non denominatur simile, antequam terminus ponatur. *Inst.* 3. Antequam terminus producatu nihil est simile, ergo relatio similitudinis etiam *entitativè* spectata producitur cum termino. R. D. *ant* Nihil est simile ex defectu alicujus intrinseci in fundamento. N. ex defectu alicujus extrinseci, scilicet termini. C. *Urges.* Si fundamento nihil intrinsecum desit, quò minùs dicatur simile, ergo jam habebit entitatem similitudinis, antequam terminus producatu. R. C. *Infers.* Ergo etiam jam denominabitur simile; quia ubi est entitas formæ, ibi etiam est denominatio à forma orta. R. N. *Illatum.* *Probationem* D. Ubi est entitas formæ absolutæ, ibi est denominatio àb ea orta. C. Ubi est entitas formæ relativæ. N.

Ulte-

Uterior Disp. est hæc : Quia forma absoluta àb aliquo extrinsecò non dependens, se sola denominat, dum existit in subiecto : forma verò relativa, licet sit in subiecto, quia tamen àb extrinsecò dependet, non denominat, nisi ponatur terminus subiecto extrinsecus. Adde, quòd denominare fundamentum simile sit effectus tantùm secundarius formæ relativæ, qui potest impediri. Effectus autem primarius est, facere fundamentum referibile ad terminum; quòd relatio entitativè spectata præstat, etiam ante productionem termini. *Si dicas* : Denominatio relativa est denominatio intrinseca : ergo àb extrinsecò oriri nequit. *R.* *D. ant.* Est intrinseca àb extrinsecò. *C.* Est simpliciter & absolutè intrinseca. *N.*

410 *Obj. 2.* Fundamentum Relationis absque modo physicè superaddito est omninò indifferens, ut sit simile, vel dissimile; ergo per tal. in modum debet tolli hæc indifferentia. *R. D. ant.* Est indifferens ex defectu intrinseci. *N.* ex defectu extrinseci, scilicet termini. *C.* vel dic, fundamentum secundùm se, & seorsim sumptum esse indifferens; non autem respectivè sumptum, & connotans terminum.

411. *Obj. 3.* Non datur transitus à contradictorio reali, ad contradictoriùm reale, sine novo accidente physico; sic paries à non albo nequit fieri albus, sine albedine physicè superadditâ; ergo nec datur transitus à non esse simile, ad esse simile, absque novo accidente physico. *R. D. ant.* In absolutis. *C.* In respectivis,

ctivis. N. Ulterior autem disparitas est, quia denominationes absolutæ, v. g. *esse album*, sunt adæquatè à forma intrinseca, & àb extrinsecis non dependent. Contra denominationes respectivæ, v. g. *esse simile*, *intrinseca* quidem sunt, sed *ad extrinsecum*, à quo dependent; sufficit proinde poni illud extrinsecum, sive terminum, quo posito *similitudo* v. g. resultat.

412. *Obj. 4.* Si relatio non est accidens physicum, adeoque modus physicè superadditus, ergo nec visio, nec intellectio, nec quantitas, nec qualitas talia erunt; quia pariter dici posset, quòd sint tantum aliter sic se habentiæ oculi, intellectûs, & objectorum. Consequens non admittitur; ergo nec antecedens. R. N. *sequel. maj. Disp. est*; quia illorum accidentium physicorum causæ assignari possunt; sed modi physicè superadditi causa nulla est assignabilis. Deinde oculus defatigatur videndo, intellectus cognoscendo; quantitas, & qualitas existunt separatæ realiter à subjecto in Eucharistia; sed nihil simile assignari potest pro relatione. *Si ais.* Relatio v. g. similitudinis intenditur, & remittitur; ergo debet esse aliquid physicum. R. D. *ant.* Intenditur, & remittitur directè, & ratione sui. N. indirectè, & ratione alterius v. g. albedinis. C.

413. *Dico 3.* Relatio non consistit in sola, & adæquata ratione fundandi, prout nimirum rationem terminandi simul complectitur. *Ratio est 1.* Ratio fundandi est causa efficiens relationis; facit enim ut in fundamento resultet

rela-

relatio, qua illud ad terminum referatur; ergo non est ipsa relatio. *Ratio est 2.* Ratio fundans relationem causam inter & effectum est *Actio*, & ratio fundans similitudinem inter duos parietes est v. g. *Albedo*; sed nec actio, nec albedo est ipsa relatio; *Actio* enim spectat ad prædicamentum actionis; *Albedo* autem ad prædicamentum qualitatis; ergo ratio fundandi non est ipsa relatio. *Ratio est 3.* Ratio fundandi est aliquid physicum, & physicè producibile; relatio autem non est quid physicum, & physicè producibile; nam juxta Aristotelem *supra cit.* non datur ad relationem motus, i. e. actio productiva; ergo.

414. *Obj. 1.* In illo consistit relatio formaliter, quo habito habetur relatio formaliter; sed habitâ adæquatâ ratione fundandi habetur relatio formaliter; ergo. *R. D. maj.* Quo habito tanquam causa vel conditione habetur relatio formaliter. *N.* Quo habito tanquam ipsa essentia relationis habetur relatio formaliter. *C. D. etiam min.* Sed habitâ ratione fundandi tanquam causâ vel conditione habetur relatio formaliter. *C.* tanquam ipsa essentia relationis. *N.* *Si ais:* In eo consistit relatio, propter quod fundamentum refertur ad terminum; sed refertur propter rationem fundandi; ergo. *R. D. maj.* Propter quod *formaliter* refertur fundamentum ad terminum. *C.* Propter quod *causaliter* tantum, & tanquam aliquod præsuppositum refertur. *N.* Ratio fundandi præsuppositivè est illud metitum, facitque causaliter

liter

liter duntaxat, ut *Parietis A* v. g. sit referibilis ad *Parietem B*. *Si reponas*: Non datur alia forma, per quam referatur *Parietis A*. ad *Parietem B*. ergo ratio fundandi v. g. *Albedo* est illa forma. *R. N. ant.* *Similitudo* est illa forma, quod inde patet; quod concretum hoc; *Simile* malè sic resolveres: *Est res habens albedinem*; sed deberes sic dicere: *Est res habens similitudinem*, quam similitudinem causat, & fundat v. g. *Albedo*. *Si urges*: *Similitudo* physicè sumpta est ipsa albedo; ergo. *R. N. ant.* Sed est fundamentum simile ratione albedinis. Hinc etiam *Parietis* v. g. dicitur referri ad terminum; non *Albedo* ad *Albedinem*.

415. *Obj. 2.* *Parietis ut albus* refertur; ergo albedo refertur. *R. 1.* *Bonum ut cognitum* amatur, ergo cognitio amatur. *R. 2.* *Parietis ut albus* refertur, & tò ut significat tantum conditionem, vel causam. C. & significat rationem formalem importatam in recto. N. Eodem modo solves plura alia AA. argumenta. *Si ais.* Actio est ratio fundandi inter causam, & effectum; sed hæc est ipsa relatio; ergo. *R. D. min.* Est relatio, quatenus est determinatio, nisus & exercitium causæ N. Quatenus est sic se habentia causæ ad effectum C. *Si instes.* Causa se aliter habet per actionem, quatenus hæc est exercitium causæ; ergo. *R. D. ant.* Se aliter habet in se. C. in ordine ad effectum. N. Relatio autem non tantum habet esse in, sed etiam esse ad, scilicet ad terminum.

416. *Dico 3.* Relatio non involvit terminum tanquam partem. *Ratio est.* Pars essentialis, & constitutiva est, quæ se habet per modum potentiae, vel actûs, i. e. *subjecti*, vel *forma*; sed terminus non habet se per modum potentiae, vel actus in relatione; ergo. *Prob. min.* Inprimis non habet se per modum *Potentia*, vel *Subjecti*: Nam subjectum in relatione est id, in quo est forma relativa, sive quod denominatur relatum; sed forma relativa non est in termino, nec ipse denominatur relatus, cum sit id, ad quod fundamentum refertur; ergo. Deinde terminus non habet se per modum *Actûs*, sive *forma*, quia forma in relatione est metaphysica, inexistit subjecto, posito termino resultat, & fundamentum refert ad terminum; sed termino nihil horum convenit; ergo. Postremò, si relatio sit complexum aliquod ex fundamento, termino, & ratione fundandi; ergo etiam cognitio erit complexum ex intellectu, objecto, & tendentia in objectum; consequens fallit; ergo & antecedens.

417. *Obj. 1.* Illud est pars rei, quo posito ponitur res, & quo sublato tollitur. *Item* sine quo res nec esse, nec concipi potest. *Item* quod ponitur in definitione rei; sed omnes hæ partium definitiones conveniunt termino in relatione; ergo. *R. 1. N. maj.* Ejusmodi enim definitiones conveniunt quoque essentialibus requisitis, vel conditionibus, v. g. *Approximationi*, quâ positâ comburitur stramen. *Item Intellectioni*, quâ positâ sequitur volitio;

A a

nec

nec tamen combustionis pars est approximatio,
 nec intellectio volitionis. R. 2. D. maj. Illud
 est pars, quo posito, ceû Potentia, vel actu
 intrinsecè rem constituente, ponitur res. C.
 quo posito, ceû essentiali requisito, ponitur
 res. N. Eâdem distinctione reliqua membra
 majoris distingue. Adverte, discrimen inter
 partem, & essentiali requisitum esse hoc: quòd
Pars se communicando intrinsecè constituat to-
 tum, ùt *Potentia*, & *Actus*, sive *Physica* hæc
 sint, sive *Metaphysica*. *Essentiali requisitum*
 autem est *conditio sine qua non*, h. e. sine qua
 effectus, vel quasi effectus haberi nequit. Dixi
 vel *quasi effectus*: quia sicut terminus non est
 strictè causa relationis, sic nec relatio est stri-
 ctè effectus; cùm non verè producat, sed
 tantùm resultat. *Si ais*: Definitio explicat es-
 sentiam rei; ergo terminus positus in defini-
 tione relationis, erit de essentia relationis. R.
 D. ant. Explicat essentiam rei tum per partes
 tum per essentialia requisita. C. Per partes tan-
 tum. *Subd.* In absolutis. T. in respectivis. N.
 Dispar autem ratio est, quia respectiva essen-
 tialiter extrinsecum respiciunt, id quod non
 reperitur in absolutis. *Si urges*. Conditiones
 essentialiter requisitæ non ponuntur in defini-
 tionibus; ergo. R. D. ant. Non ponuntur in
 recto, & ùt actus, vel potentia. C. In obli-
 quo. *Subdist.* Si absque conditionibus haberi
 possit sat clarus, & perfectus rei conceptus. C.
 secùs. N.

418. *Obj. 2.* Fundamentum proximum ponitur in obliquo in definitione relationis; & Albedo in definitione albi; nihilò tamen minùs fundamentum proximum est pars relationis, & albedo est pars concreti albi; ergo etiam illud, quod ponitur in obliquo, potest esse pars rei. *R. 1. D. 1mam partem Antecedentis.* Fundamentum ponitur in obliquo in definitione relationis abstractim sumptæ, & ùt est forma metaphysica. *C.* Physicè & concretim sumptæ. *N.* Relatio in abstracto est forma resultans ex fundamento proximo, & termino. Adde, quòd etiam in hoc conceptu fundamentum à termino adhuc satis distinguatur; fundamentum enim habet se ùt quod, & ùt aliquid participans denominationem relationis quæ talis; terminus autem se habet ùt quo, sive ut conditio essentialiter requisita ad hoc, ut fundamentum denominationem hanc participet. *R. 2. D. 2 alteram partem.* Albedo in definitione *Albi essentialiter* sumpti, & respectu compositi accidentaliter importatur in obliquo. *N.* In definitione *Albi denominativè* sumpti, & respectu subjecti. *C.* *Album denominativè* sumptum est res, sive subjectum habens albedinem; *Essentialiter* sumptum est res, & albedo. *Inst.* Terminus specificat relationem; ergo erit pars ejus. *R. D. ant.* Specificat *extrinsecè*, sicut objectum specificat cognitionem. *C.* specificat *intrinsecè*, ùt forma. *N.*

419. *Dico 4.* Relatio physicè spectata consistit in fundamento proximo connorante ter-

minum. Ita hodie multi contra multos. *Ratio est.* 1. Quia relatio physicè spectata est illud ipsum, quod habet formam relativam; & quod denominatur relatum; sed hoc est fundamentum proximum connotans terminum; ergo. *Ratio est.* 2. Relatio, utpote forma metaphysica, physicè nil aliud est, quàm illud ipsum, à quo abstrahitur; sed abstrahitur à fundamento proximo &c.; abstrahitur enim à relativo; ergo.

420. *Obj.* 1. Relatio resultat, fundamentum non resultat; relatio pereunte termino perit, fundamentum non perit; fundamentum producitur physicè, relatio non producitur physicè; ergo relatio non est identificata fundamento proximo. *R. D. ant.* Relatio *entitativè* resultat, fundamentum *denominativè*, & secundùm esse respectivum non resultat. *N.* Relatio *denominativè* resultat, & fundamentum *entitativè*, ac secundùm esse absolutum, & physicum non resultat. *C.* Eodem modo distingue reliquas partes antecedentis. *Inst.* 1. Omne totum plùs dicit, quàm sua pars; sed relatum est totum, & relatio est pars; ergo relatum plùs dicit, quàm relatio. *R. D. m.* Totum physicum plùs dicit, quàm pars. *C.* Totum metaphysicum. *Subdist.* Plùs dicit metaphysicè *C.* Physicè. *N.* Relatum autem est totum metaphysicum, & relatio est pars metaphysica relati. *Inst.* 2. Relatio est accidens reale, realiter adveniens fundamento; ergo nequit realiter physicè esse ipsum funda-
mentum

mentum proximum connotans terminum. *R.*
D. ant. Est accidens reale, h. e. non est quid
 fictum. *C.* Est accidens reale physicum. *N.*
 Relatio independenter âb intellectu est in fun-
 damento; sed non distinguitur âb eo, nisi per
 intellectum

421. *Obj. 2.* Relatio, juxta communem,
 est forma realis metaphysica; ergo debet rea-
 liter metaphysicè distingui â fundamento. *Pro-
 bas Conf.* Forma realis physica distinguitur rea-
 liter physicè â subjecto; ergo forma realis me-
 taphysica distinguitur realiter metaphysicè.
R. N. Conf. Disp. est: Forma realis physica est
 aliquid præter subjectum, habet enim entita-
 tem realem propriam âb entitate subjecti di-
 stinctam. Econtrâ forma realis metaphysica
 non habet entitatem propriam, & realem ra-
 tione suâ, sed identificatur entitati reali fun-
 damenti. *Inst. 1.* Relatio non tantùm per in-
 tellectum datur; ergo nequit dici forma me-
 taphysica. *R. D. ant.* Non datur tantùm per
 intellectum quoad esse. *C.* quoad esse distin-
 cti. *N.* Relatio dicitur forma realis, quia ne-
 mine cogitante datur â parte rei, tanquam ali-
 quid indistinctum â fundamento. Dicitur au-
 tem metaphysica, quia distinguitur tantùm per
 intellectum â fundamento. *Inst. 2.* Distingui
 sequitur esse; ergo si relatio habeat esse reale,
 etiam distinguitur realiter. *R. D. ant.* Sequi-
 tur esse rei absolutæ, quæ propriam entita-
 tem, & existentiam suam habet. *C.* sequitur
 esse rei habentis essentiam, & existentiam

alteri identificatam. N. Adde, quòd citatum axioma salvetur per hoc, quòd priùs sit esse, quàm distingui. *Inst. 3.* Ex hac sententia sequeretur, quòd fundamentum indifferens ad relationem, sit indifferens ad se ipsum. *Item,* quòd fundamentum distingueretur à se ipso, denominaret, & determinaret se ipsum &c. *R. D. ant.* Fundamentum esset indifferens ad se ipsum, h. e. ad suam entitatem. N. ad suam denominationem. C. *Item,* fundamentum adæquatè sumptum distingueretur à se ipso. N. *Inadæquatè* sumptum. C. Nimirùm fundamentum sumptum *secundùm obliquum*, distinguitur à fundamento sumpto *secundùm rectum*. *Item,* fundamentum denominaret, determinaret se ipsum eodem modo sumptum. N. *Diverso modo* acceptum. C. scilicèt fundamentum sumptum *respectivè & connotativè* denominat se ipsum sumptum *absolutè*.

422. *Reflexio.* I. Relatio secundùm esse physicum, & in *concreto* est ipsum *Relativum*, sive fundamentum proximum connotans terminum. Secundùm esse metaphysicum, & in *Abstracto* est forma metaphysica, taleitas & modificatio entis, sicut de differentiis entis, *Aseitatem, Perseitatem, &c.* communiter loquuntur Philosophi, hoc tamen discrimine quòd ejusmodi differentiæ sint formalitates absolutæ, quæ subiectum suum perficiunt præcisè *in esse ad se*; formalitates verò relativæ perficiant subiectum *in esse ad aliud*. II. Hæc forma relativa realiter non produci-

tur, sed posito fundamento proximo, & termino *Resultat*, h. e. *Incipit esse*, ita tamen, ut non terminet actionem sui productivam.

III. *Connotare* est præter suum significatum formale manifestare adhuc aliquid aliud in obliquo importatum; sive præter *esse in* significare *esse ad*. IV. Quidquid dicitur de relatione *denominativè* sumptâ, etiam dicitur de fundamento *respectivè* accepto; & quidquid dicitur de fundamento *absolutè* sumpto, etiam dicitur de relatione *entitativè* acceptâ. V. Terminus quatenus est *essentiale* requisitum, est quasi causa *resultantiæ*, adeoque natura prior relatione; quatenus verò *extrinsecè* relationem distinguit, est illâ posterior.

§. III.

De Reliquis ad Relationem spectantibus.

423. *Quæres 1. An dentur Relationes reales?* R. Dantur tam in divinis, quàm in creatis. Est contra *Auweolum*, qui relationes stare docuit in actu intellectûs. Quòd in divinis dentur de fide est, quæ docet, nemine cogitante dari relationes Patrem inter & Filium, & Spiritum sanctum. Quòd dentur in creatis cum Aristotele, & D. Thoma Philosophi passim adstruunt. Accedit, quòd ante omnem intellectûs operationem detur *Paternitas*, *Filiatio*, *Æqualitas*, & *Inæqualitas*, imo *Ordo universi* &c. Adde, quòd *Album A* non sit tale, quale est *Album B*, quia concipitur tale; sed quia est tale, ideò sic concipi-

cipitur. *Nec obstat 1.* Quòd relatio non habeat causam suâ realem. Nam licet non habeat causam suâ propriam, ad se directè terminatam; habet tamen impropriam, & ad se indirectè terminatam, qui enim producit fundamentum, vel terminum, dicitur improprie producere relationem, quæ posito fundamento proximo, & termino resultat. *Nec obstat 2.* Quòd relativa sint rectus, & obliquus, qui non dantur à parte rei. Nam etsi non dentur *formaliter*, dantur tamen *objectivè*, & *secundùm rem*. *Nec obstat 3.* Quòd relatio sit *comparatio formalis*, quæ fit per iudicium. Nam falsum hoc est; sed potius *comparatio objectiva* dici potest, quæ sunt ipsa extrema comparabilia. Hæc autem comparabilitas extremorum non dependet àb intellectu actuali, & *dependentiâ causalitatis*; sed dependet ad summum àb intellectu possibili, & *dependentiâ connexionis*. Ex his tamen inferre non licet, quòd à parte rei detur solùm *referibilitas*, & non relatio, sicut datur *comparabilitas*, non autem *comparatio*. Nam disparitas est, quia actualis comparatio est actus intellectus; refertur autem unum ad alterum independentèr àb intellectu ex rationibus supra in responsione positis.

424. *Quæres 2.* An terminus respiciatur ut quid absolutum, an ut quid respectivum, sive respiciens? *3.* Respicitur, ut quid absolutum. Ita P. Channeville, & alii, qui hanc quæstionem attigerunt, communiter. *Ratio est 1.* Quia præ-

præcisâ omni formâ relativâ ex parte termini, v. g. *Parietis albi B*, & albedine ejus relictâ, *Parietis albi A*; ergo ipsa albedo parietis B, non ipsa correlatio, est terminus similitudinis parietis A. *Antecedens* inde constat, quòd quærenti: cur paries albus B terminet similitudinem parietis albi A, respondetur: *quia albus est*, non autem reponitur: *quia similis est*; ergo terminus similitudinis est albedo parietis, non ipsa correlatio. *Ratio est 2.* Terminus tanquam quasi causa relationis est natura prior ipsa relatione; ergo debet esse quid absolutum, quia correlativum formaliter non est aliquid prius ipsa relatione. *Ratio est 3.* Terminus ut terminus non respicit, sed respicitur, non connotat, sed connotatur.

425. *Obj.* Ex Aristotele, Relativa sunt simul cognitione, naturâ, & definitione; ergo terminus respicitur ut quid respectivum. *R. I.* *D. Conf.* Respicitur ut quid respectivum *activè N.* *Passivè. C. R. 2.* *Explico Aristotelem cum distinct.* Sunt simul, h. e. habent necessariam inter se connexionem, ita ut unum nequeat cognosci, quin cognoscatur alterum, saltem *materialiter*, tanquam connotatum. *C.* Sunt simul, h. e. terminus debet respectivus cognosci. *N.* Sic cognoscere non possum Patrem, quin cognoscam filium, non quidem *formaliter respectivè* ut filius est; sed *materialiter*, & *absolutè*, qui filius est, sive qui homo genitus est. *Pariformiter* nequit definiri Pater, nisi per filium in

obliquo, & materialiter importatum. *Inst. 1.* Filius non respicitur quatenus præcisè homo est, sed quatenus filius est; ergo. *R. D. Ant.* Quatenus præcisè homo est qualiscunque C. quatenus homo genitus est. *N. Inst. 2.* Præcisè filiatione Pater non respiceret filium; ergo eum respicit ut filius est. *R. N. Ant.* Pater respiceret adhuc filium absolutè, quatenus homo genitus est, sive respiceret filium *materialiter* sumptum cum ratione terminandi. *Inst. 3.* Relationes mutuæ se mutuò respiciunt; sed inter Patrem, & filium est relatio mutua; ergo. *R. D. maj.* Se mutuò respiciunt, si mutant vices, h. e. si fundamentum fiat terminus, & terminus fiat fundamentum C. h. e. Terminus manens terminus respicit fundamentum. *N.* Sic enim respicitur, non respicit. *Inst. 4.* Terminus ut terminus nequit concipi, nisi alicujus terminus; ergo. *R. D. ant.* Nisi alicujus terminus, quod ad ipsum referatur C. ad quod ipse referatur. *N.*

426. *Quæres 3.* An terminus relationis prædicamentalis debeat actu existere? *R.* Affirmativè. *Ratio est:* Quia terminus actu existens est causa relationis; ergo debet esse naturâ prior ipsa relatione. Adde, quòd relatio prædicamentalis sit contingens, fundamento, & indifferens ad existendum, vel non existendum; hoc autem explicari non poterit, nisi requiratur terminus actu existens. *Nec obstat 1.* Quòd Pater etiam mortuo filio dicatur adhuc Pater. Nam dicitur Pater non strictè & Philosophicè; sed vulgari-

gariter tantum. *Nec obstat* 2. Quod dentur relationes de præterito, & futuro. In his enim non requiritur existentia termini in *esse rei*, sed in *esse veri*.

427. *Quæres* 4. *Unde multiplicentur relationes?* R. Relationes in concreto multiplicantur multiplicatis rectis, sive fundamentis, juxta doctrinam de concretis supra datam. Relationes in abstracto multiplicantur multiplicatis terminis. *Ratio est*: Quia posito uno termino resultat una relatio; ergo positis terminis pluribus resultant plures. *Item*, multiplicatis causis actu causantibus multiplicantur effectus; sed termini sunt quasi causæ relationum; ergo.

Quæres 5. *Quæ sint proprietates relationis categoricæ?* R. Sunt sequentes: 1^a est. Quod relativa referantur ad sua correlativa, sic, ut converti aliquo modo possint, v. g. *Pater est filii pater, & Filius est Patris filius*. 2^a est. Quod relativa sint simul naturâ & cognitione. *Vid.* n. 425.

ARTICULUS VI.

De reliquis Prædicamentis.

429. **D**ico 1. *Actio est forma accidentalis, à qua aliquid dicitur agere, sive est actus secundus, exercitium actuale, à quo tanquam ratione formali causa dicitur agere. Hæc variè dividitur; alia enim est Naturalis, quæ juxta exigentiam subjecti procedit. Alia violenta, quæ procedit contra subjecti seu passi exigentiam, v. g. Projectio gravium sursum.*

Alia